

2/2003 BESKYDY

zpravodaj správy chráněné krajinné oblasti

Vážení čtenáři,
po půl roce je zde další číslo zpravodaje věnovaného přírodě, krajině a lidem Moravskoslezských Beskyd, Vsetínských vrchů a Javorníků. O některé zajímavosti z toho, co se událo během uplynulého roku se chceme s Vámi podělit.

V historicky prvním referendu jsme společně rozhodli o vstupu České republiky do Evropské unie. Termín našeho vstupu, 1. květen 2004, se nezadržitelně blíží a s ním se do popředí dostala také otázka splnění našich závazků na poli ochrany přírody. Proto budou jedním z hlavních témat tohoto zpravodaje informace o soustavě NATURA 2000, konkrétně o jedné její části – tzv. ptačích územích. Co představují, proč se připravují, jak se nás dotknou. Poněvadž zavedení soustavy NATURA 2000 bude určitou „revolucí“ v ochraně přírody, chceme se tomuto tématu věnovat i v dalších číslech zpravodaje.

S prvním sněhem, který „pocukroval“ beskydské kopce také skončila většina prací na zachování a zvelebování zdejší přírody a krajiny. Správa CHKO Beskydy nestála stranou – podnikla a podpořila řadu opatření a projektů na údržbu krajiny, její pestrosti a přírodního bohatství. V letošním roce Správa CHKO zajišťovala finanční příspěvky z prostředků Ministerstva životního prostředí ČR na různá opatření ve prospěch ochrany přírody částkou osm milionů korun.

Jednou z oblastí, která stojí v čele naší pozornosti je obnova a podpora pastvy a současně návrat šelem do našich hor. Ovečky dokáží udržet rozsáhlé plochy podhorských luk a pastvin. Navíc každý návštěvník našich hor určitě raději slyší cinkání zvonců než rachot traktoru. Na druhou stranu velké šelmy (vlk, rys, medvěd) jsou nezbytné pro regulaci stavů zvěře, která při současných stavech znemožňuje přirozenou obnovu lesů. Dva zdánlivě protichůdné požadavky a přece oba velmi důležité pro to, aby si zdejší krajina zachovala svůj neopakovatelný svéráz, pro který byla před třiceti lety prohlášena za chráněnou krajinnou oblast.

Jiří Lehký

ÚVODNÍK	1
Jiří Lehký	
VSTUP NAŠÍ ZEMĚ DO EU PŘINÁŠÍ I ZMĚNY V OCHRANĚ PŘÍRODY	2
František Jaskula, Marie Derková	
OBLASTI OCHRANY PTACTVA (SPA)	3
CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ NOVÉ GENERACE	
Daniel Křenek, Marie Derková	
OBLAST OCHRANY PTACTVA (SPA) BESKYDY	3
Daniel Křenek	
OBLAST OCHRANY PTACTVA (SPA) HORNÍ VSACKO	4
Daniel Křenek	
ORNITOLOGICKÉ PROGRAMY V BESKYDECH	5
Daniel Křenek	
BESKYDSKÉ MAPOVÁNÍ V RÁMCI PŘÍPRAVY SOUSTAVY NATURA 2000	5
Marie Derková	
PODPORA CHOVU OVCÍ V BESKYDECH	6
Roman Barták	
CHOV OVCÍ V BESKYDECH PO VSTUPU DO EU	7
rozhovor s Tomášem Zídkem	
PŘÍRODNÍ REZERVACE TROJAČKA	8
Jiří Lehký	
MAPOVÁNÍ VÝSKYTU VELKÝCH ŠELEM V CHKO BESKYDY V ROCE 2003	10
Dana Bartošová	
ZAJÍMAVOSTI ZE SVĚTA ZVÍŘAT	11
AKTUALITY	12
DRUHÝ ROČNÍK FOTOSOUTĚŽE VALAŠSKÁ KRAJINA	13
Petr Wolf	
OCHRÁNCI HOR, LESŮ A STRÁNÍ	14
Jiří Lehký	
SPRÁVA CHRÁNĚNÉ KRAJINNÉ OBLASTI BESKYDY	14
STROMY V KRAJINĚ VELKÝCH KARLOVIC	15
Vojtěch Bajer	
PROGRAM PÉČE O KRAJINU 2003	16
Milan Škrott	

BESKYDY - zpravodaj Správy Chráněné krajinné oblasti Beskydy,
2. číslo, 2003. Pro interní potřebu vydává Správa CHKO Beskydy,
Nádražní 36, 756 61 Rožnov pod Radhoštěm; beskydy@schkocr.cz.

Náklad 500 výtisků. Vychází v prosinci 2003.

AUTOŘI FOTOGRAFIÍ: Vojtěch Bajer, Alfred Bartek, Karel Brož, Miroslav Dvorský, Miroslav Griga, František Jaskula, Tomáš Kašpar, Ludvík Kunc, Jiří Lehký, Miroslav Lysek, Petr Olšák, Tomáš Ondruch, Vladimír Ondruch, František Šulgan a archiv SCHKO Beskydy.

GRAFICKÉ ZPRACOVÁNÍ: sumec+ryšková, Rožnov p. R.

KRESBY: Ivo Sumec

TISK: PROprint, Český Těšín.

Zpravodaj je vtištěn na recyklovaném papíře.

NEPRODEJNÉ.

Vstup naší země do EU přináší i změny v ochraně přírody aneb začíná realizace soustavy NATURA 2000 v Beskydech

Jednou z podmínek vstupu České republiky do Evropské unie je přizpůsobení národní legislativy právním předpisům EU. Na poli ochrany přírody to především znamená přijmout a naplňovat dvě směrnice – Směrnici o ptácích a Směrnici o stanovištích. Tyto směrnice zajišťující právní ochranu v Evropě nejvíce ohrožených druhů rostlin, živočichů a přírodních stanovišť. Soustava chráněných území zabezpečují tuto ochranu na území EU se nazývá NATURA 2000. Nyní tedy nebude naše ochrana přírody vystavěna pouze na základě národního hlediska, ale bude se navíc zabývat také druhy a stanovišti vzácnými a ohroženými na území celé EU, což přispěje k jejich účinnější ochraně. Cílem Evropské unie je uchování celoevropského přírodního dědictví, zvláště pak sladění zájmů ochrany přírody s šetrným hospodařením v krajině. K uskutečnění těchto záměrů u nás je nutná změna stávajícího zákona o ochraně přírody a krajiny. K datu vstupu České republiky do Evropské unie je naší povinností také vyhlásit tzv. oblasti ochrany ptactva.

V závěru roku 2003 obdržela Správa CHKO Beskydy od Ministerstva životního prostředí ČR podklady a pověření k předjednávání záměru vyhlásit na území CHKO Beskydy dvě takovéto oblasti. Jejich posláním je zachovat alespoň ve stávajícím rozsahu populace vybraných ohrožených druhů ptáků. Navržený způsob ochrany se však zásadně liší od striktní územní ochrany v rezervacích, jak ji většinou známe. Šetrné způsoby hospodaření umožnily existenci těchto celoevropsky ohrožených druhů do současnosti. Proto je v zájmu ochrany přírody tento způsob hospodaření na poměrně rozsáhlých územích (v našem případě se jedná o více jak 600 km²) zachovat a zlepšovat. K tomuto mají pomoci

nejrůznější dotace, kompenzace, případně i směny pozemků na základě dohod a smluv s vlastníky.

V současné době má již Ministerstvo zemědělství připravený agroenvironmentální program zaměřený na ochranu světově ohroženého chřástala polního. K tomuto programu se budou moci zemědělci smluvně přihlásit a za dohodnutý způsob hospodaření lze získat platbu až kolem 5000 Kč na hektar. Finanční zajištění těchto programů bude jak z české strany tak ze strany EU. Pro zemědělce může být zajímavá i skutečnost, že smlouvy se připravují jako pětileté.

Území zařazená do soustavy NATURA mají nesrovnatelně větší šanci na získání dalších dotačních zdrojů na nejrůznější činnosti a šetrné hospodaření. Navíc skutečnost, že je území zařazeno do soustavy NATURA 2000, je vizitkou nadprůměrné kvality životního prostředí a jistě podpoří rozvoj turistického ruchu.

Právě tyto informace, spolu s návrhy hranic oblastí ochrany ptactva v Beskydech a základních požadavků na hospodaření, byly obsahem předjednávání, kterého se účastnili starostové obcí, zástupci zemědělských družstev, lesů ČR a České společnosti ornitologické. Přípomínky z jednání byly shrnuty a postoupeny Ministerstvu životního prostředí k vyhodnocení.

Dalším krokem tedy bude vytvoření konečné podoby oblastí ochrany ptactva, jejich vyhlášení, příprava plánů péče a smluvní zajištění jejich naplňování.

Postupně se také začíná rýsovat konečná podoba naplňování druhé z obou evropských směrnic, Směrnice o stanovištích. Nyní probíhá na základě tříletého přírodovědného mapování území celé republiky prvotní návrh lokalit. Ty spolu s oblastmi ochrany ptactva vytvoří konečnou podobu soustavy NATURA 2000. Se vstupem do Evropské unie čeká naši ochranu přírody mnoho změn a také mnoho zajímavé práce.

František Jaskula, Marie Derková

NATURA 2000 je soustava lokalit chránící nejohroženější přírodní stanoviště a druhy na území Evropské unie. Vytvoření soustavy NATURA 2000 vyplývá z povinnosti všech členských (a kandidátských) zemí sladit národní legislativu s právními předpisy EU.

Soustavu NATURA 2000 tvoří:

- Oblasti ochrany ptactva (SPA – Special Protection Areas)
- Území chránící ostatní druhy a přírodní stanoviště (SAC - Special Areas of Conservation).

V tomto čísle zpravodaje se budeme věnovat prvnímu typu lokalit - oblastem ochrany ptactva.

chřástal polní

Oblasti ochrany ptactva (SPA) chráněná území nové generace

čáp černý

lejsk malý

Česká společnost ornitologická, ve spolupráci s dalšími odborníky, zpracovala a předložila Ministerstvu životního prostředí návrh 41 oblastí, které mají zajistit ochranu nejohroženějších ptačích druhů Evropy v ČR. Každá tato oblast musí splňovat daná kritéria podložená odbornými údaji o výskytu, početnosti a ohrožení tzv. kritériových druhů pro něž budou území vyhlášena. Ochrana má zajistit minimálně udržení populací těchto druhů v současnému stavu. V dlouhodobějším výhledu by se pak měl stav ptačích oblastí zlepšovat.

Zhruba polovina navržených „ptačích území“ v ČR se nachází v současných chráněných územích. Novela zákona o ochraně přírody by měla zřídit speciální kategorii právě pro evropsky významná ptačí území - „oblast ochrany ptactva“ (v dalším textu budeme používat mezinárodní označení SPA). Všechna SPA musí být vyhlášena do data vstupu České republiky do EU. Ještě před vyhlášením by každé území mělo být projednáno s klíčovými vlastníky a uživateli pozemků.

Oblasti ochrany ptactva v CHKO Beskydy

Na území Chráněné krajinné oblasti Beskydy byla navrženy dvě oblasti ochrany ptactva - „Horní Vsacko“ a „Beskydy“, o celkové rozloze 62 271 ha. Tato území jsou hnízdištěm více než 20 druhů ptáků, uvedených ve směrnicích EU. Patří k nim vzácná sova puščík bělavý, z dalších lesních druhů je to např. strakapoud bělohřbetý, lejsk malý, datlík tříprstý a čáp černý. Ohrožené druhy ptáků hnízdící na loukách reprezentuje chřástal polní.

Hospodaření v SPA

Ochrana konkrétních druhů ptáků znamená především ochranu prostředí (biotopů) v němž se vyskytují. Vyhlášení SPA bude tedy v praxi znamenat určité usměrňování hospodaření. Poněvadž oblasti ochrany ptactva (SPA) budou mít dle zákona „nižší status ochrany“ (nepůjdou nad rámec tzv. základních ochranných podmínek CHKO, které platí již od roku 1992), nepředpokládá se, že dojde k velkým změnám.

Pokud však nějaká omezení vzniknou a způsobí vlastníkovu nebo hospodáři zvýšené náklady případně újmu, měly by být tyto ztráty nebo „práce navíc“, kompenzovány. Veškerá omezení a případná kompenzační opatření budou s dotčenými osobami i subjekty včas projednána.

Další informace o soustavě NATURA 2000 získáte na internetové adrese: www.Natura2000.cz. Informace z území Chráněné krajinné oblasti Beskydy na adrese www.ValasskaKrajina.cz nebo přímo na Správě CHKO Beskydy: Nádražní 36, 756 61 Rožnov pod Radhoštěm, tel.: 571 654 293, 571 657 407, e-mail: beskydy@schkocr.cz.

Daniel Křenek, Marie Derková

Oblast ochrany ptactva (SPA) Beskydy

Navržená SPA Beskydy pokrývá zhruba třetinu plochy CHKO Beskydy (352 km²). Zasahuje do 34 katastrálních území a je zde 18 stávajících maloplošných chráněných území. Zahrnuje nejvýznamnější horské masivy Beskyd - severní svahy Veřovských vrchů, masív Radhoště, Kněhyně, Čertova mlýna, Velké a Malé Stolové, Smrku, Lysé hory, Travného a oblast kolem Ropi-ce, Ostrého vrchu, Slavíče a Malého a Velkého Polomu.

Kritériové (prioritní) druhy

SPA Beskydy byla díky vysoké lesnatosti (cca 90 %) navržena především pro 9 lesních druhů ptáků, převážně vyžadujících pralesovité porosty. Nejvýznamnější z nich jsou strakapoud bělohřbetý a puščík bělavý s největší populací v rámci ČR. Početné a stabilní jsou populace čápa černého, jeřábka lesního, žluny šedé, datla černého a lejska malého. Dříve Beskydy patřily k oblastem s nejvyššími počty tetřeva hlušce v ČR. V minulosti byly v této oblasti známy desítky tokanišť a počty jedinců se odhadovaly na stovky. Současná populace představuje jen pouhý zlomek tohoto stavu, přesto stále dává naději uchování druhu i do budoucna za předpokladu, že budou včas realizována potřebná opatření.

Datlík tříprstý vyhledává hlavně smrčiny pralesovitého charakteru v nejvyšších polohách, ale je schopen zahnízdit i ve smrkových lesích vyšších poloh.

Další ohrožené druhy ptáků

Z dalších evropsky významných druhů zde pravidelně hnízdí včelojed lesní, sýc rousný a kulíšek nejmenší. Na tahu i v hnízdním období bývá pozorován orel křiklavý, takže nelze vyloučit jeho hnízdění. Hojný je lejsek bělokrký. Na imisních holinách v nejvyšších polohách hnízdí linduška horská. Po opětovném zalesnění holin druh postupně mizí. Obdobný biotop obývá i kos horský – ten však i po ztrátě těchto stanovišť najde dostatek vhodných hnízdišť na okrajích horských luk a pastvin, při lesních pasekách a v rozvolněných porostech.

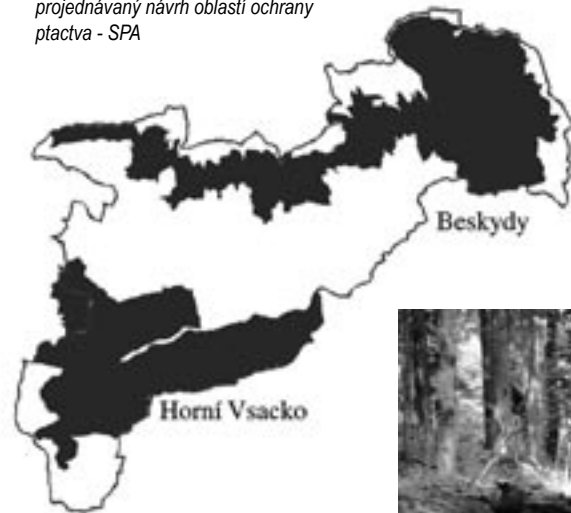
Nejvýznamnějšími druhy otevřené krajiny jsou chřástal polní, křepelka polní, ůhýk obecný, cvrčilka zelená, krutihlav obecný a bramborníček hnědý. Na vodních tocích hnízdí početně skorec vodní, konipas horský a konipas bílý, vzácně ledňáček říční.

Ochrana a hospodaření

Hlavním cílem plánu péče pro SPA Beskydy bude zajištění ochrany populací cílových druhů. Ta bude spočívat jednak v usměrnění některých lidských aktivit (lesní hospodářství,

rekreace, obhospodařování zemědělské půdy apod.), tak v aktivním provádění opatření zlepšujících stav biotopů jednotlivých druhů (vysazování bobulonosných keřů, vyvěšování budek atd.).

projednávaný návrh oblastí ochrany ptactva - SPA

staré porosty jako např. NPR Mionší jsou důležité pro hnízdění šplhavců a dalších druhů ptáků

sýc rousný

Oblast ochrany ptactva (SPA) Horní Vsacko

SPA Horní Vsacko by měla pokrývat asi čtvrtinu plochy CHKO Beskydy. Zhruba 9% z celkových 270 km² rozlohy se nachází mimo území CHKO. SPA se rozkládá v údolí Vsetínské Bečvy a zahrnuje přilehlé svahy a hřebeny Vsetínských vrchů na severu a Javorníků na jihu. Ve Vsetínských vrších oblast pokrývá masív Cábů, vrcholy Ptáčnice, Lušovka, Beskyd, Leští a Tanečnice. Z Javorníků to jsou Malý Javorník, Kohútka, Makyta a Hradisko. Do oblasti spadá 23 katastrálních území a v rámci ní se nachází celkem 11 maloplošných zvláště chráněných území.

Kritériové (prioritní) druhy

Louky a pastviny, na které je toto území bohatší než SPA Beskydy, obývá nejpočetnější populace celosvětově ohroženého chřástala polního v Beskydech. Díky množství rozptýlené zeleně v otevřené krajině je vůbec nejpočetnějším „evropským“ druhem v oblasti ůhýk obecný.

Z lesních druhů je nejvýznamnější opět hnízdění strakapouda bělohřbetého, který vyžaduje přítomnost různě narušených, odumírajících i odumřelých stromů, ve kterých si tesá dutiny a hledá potravu. Jako potravní zdroje mu slouží i stromy padlé na zem. Dává přednost bučinám nebo smíšeným porostům s převahou buku. Požadavky druhu nejlépe splňují pralesovité porosty, ale významná část populace hnízdí i v hospodářských porostech ve

věku nad 100 let. Početné a stabilní populace mají rovněž čáp černý, jeřábek lesní, jehož optimálním biotopem jsou pestřejší smíšené porosty v blízkosti otevřených ploch s rozptýlenou zelení. Dalšími evropsky významnými druhy hnízdícími v Horním Vsacku jsou žluna šedá, datel černý, lejsek malý a lejsek bělokrký.

Další ohrožené druhy ptáků

Mezi ostatní významné druhy fauny ČR které zde hnízdí patří také pěníce vlašská, křepelka polní, krutihlav obecný, holub doupňák, rehek zahradní a kos horský a v posledních letech se objevuje na některých lokalitách i strnad luční. Sovy zastupují zejména sýc rousný a kulíšek nejmenší, dravce včelojed lesní. Datlík tříprstý hnízdí rozptýleně v hospodářských smrkových monokulturách, ale o jeho rozšíření a početnosti v oblasti zatím není dostatek informací.

Na vodních tocích se nachází početná populace skorce vodního, konipasa horského, nepravidelně hnízdí ledňáček říční a pisík obecný, který hnízdí i na březích přehrady Stanovnice.

V minulosti se také zde nacházela početná populace tetřeva hlušce. V současné době zdejší populace představuje jen její pouhý zlomek a nelze ani s jistotou říci, zda druh v oblasti ještě hnízdí. Poslední hnízdění bylo zaznamenáno na začátku osmdesátých let.

Daniel Křenek, ZO ČSOP Orchidea
redakčně kráceno

křoviny - významný ptáčí biotop - louky na Hradisku

Ornitologické programy v Beskydech

Území CHKO Beskydy bylo v roce 1992 zařazeno do celosvětového programu IBA – Important Bird Areas (významná ptačí území). Tento program koordinuje mezinárodní ornitologická organizace Bird Life International. Jedním z jejich partnerů je Česká společnost ornitologická, která je odborným garantem našich ptačích území. V Beskydech působí členové Valašského ornitologického klubu Vsetín, který zde má již dlouholetou tradici. Výzkumu a ochraně ptáků se věnuje také ZO ČSOP Orchidea Valašsko v rámci svých projektů. Její členové se spolu se Správou CHKO Beskydy podíleli na vymezení jednotlivých ptačích oblastí a sestavování bližších ochranných podmínek a plánů péče. Zároveň také provádějí ornitologické výzkumy v jednotlivých oblastech. Mapování puštíka bělavého v Beskydech provádí sdružení Korax, zabývající se ochranou dravců a sov.

Přehled jednotlivých aktivit ornitologů v Beskydech:

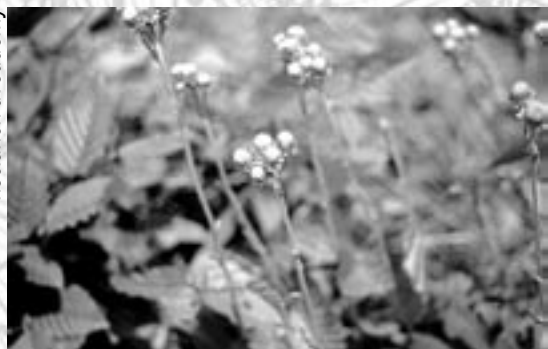
- 1) Mapování chřástala polního a křepelky polní – projekt bude probíhat již desátým rokem. Jedná se o sčítání volajících samců v nočních a ranních hodinách. Na území okresu Vsetín se počty chřástala pohybují kolem 100 – 130 volajících samců.
- 2) Mapování a podpora sov – probíhá ve spolupráci se sdružením Korax. Jedná se o mapování všech druhů sov se zaměřením na ohrožené druhy, zejména puštíka bělavého. V letošním roce se podařilo prokázat již 9 párů této vzácné sovy.
- 3) Mapování horských druhů ptáků – cílem je zmapovat populace tzv. kritériových druhů ptáků (pro soustavu Natura 2000) vázaných na přirozené a pralesovité porosty. Zároveň probíhá i plošné mapování lesních porostů jako podkladu pro vytyčení jádrových území.
- 4) Evidence hnízd čápa černého – byla zahájena teprve v letošním roce. Cílem je vytvořit jednotnou databázi hnízdišť. Řada hnízdišť je ohrožena těžebními zásahy, tato hnízda doposud unikají pozornosti a mohou být při těžbě zničena.
- 5) Evidence vzácných a ohrožených druhů ptáků – byla vytvořena databáze shromažďující data o všech významných druzích vyskytujících se v CHKO a jednotlivých ptačích oblastech.
- 6) Záchraný program tetřeva hlušce – prozatím probíhá jen získávání informací o jeho výskytu, početnosti a charakteru biotopů. V posledních letech se uvažuje i o vysazování odchovaných jedinců.
- 7) Záchraný program orla skalního – byla vybudována síť hnízdních podložek. V letošním roce se má přistoupit k vypouštění odchovaných mláďat. Program zajišťuje záchraná stanice živočichů Bartošovice.

V rámci hranic CHKO Beskydy byly vymezeny hned 2 oblasti ochrany ptáků evropského významu, což dokládá jedinečnost tohoto území. V Beskydech se vyskytují jak evropsky, tak i celosvětově významné druhy ptáků. Některé druhy zde mají dokonce největší populace v rámci České republiky. Můžeme být proto právem pyšní na to, že Beskydy jsou jedním z ornitologicky nejcejnějších území Evropy. Ochrana takto cenného území však bude nedostačná, pokud bude zájem pouze „ochranářů“. Především bez podpory všech hospodařících subjektů, ale i široké veřejnosti je moderní ochrana přírody nemyslitelná.

Budete-li mít zájem zapojit se do některé z výše jmenovaných aktivit nebo získáte-li informace o výskytu chráněných druhů ptáků, kontaktujte prosím Správu CHKO Beskydy nebo se obraťte na níže uvedenou adresu ČSOP.

ZO ČSOP Orchidea Valašsko, Meziříčská 1660, Rožnov pod Radhoštěm,
tel. 776 322 719, e-mail: dendrocopos@seznam.cz
Daniel Křenek

kociánek dvoudomý

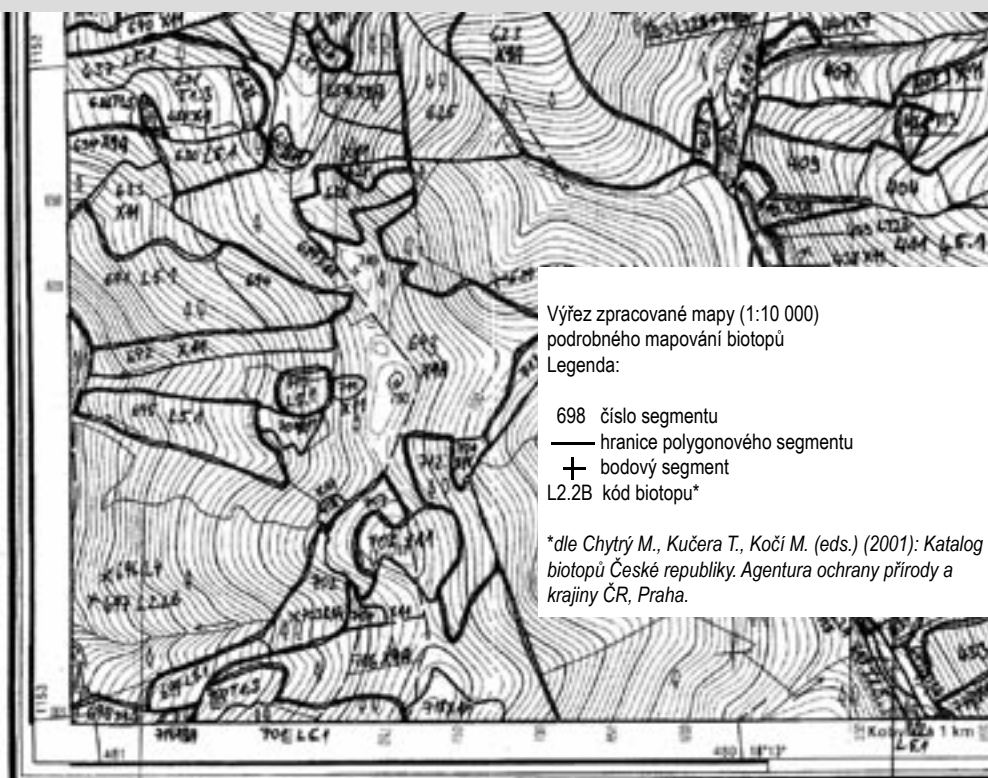

Beskydské mapování

v rámci přípravy soustavy
Natura 2000

O d roku 2000 probíhalo na území CHKO Beskydy mapování přírodních stanovišť a vybraných druhů rostlin a živočichů. Proč jsme to dělali? Chyběly nám kvalitní údaje, které by bylo možné využít pro vytváření evropské soustavy chráněných území – Natura 2000. Mapování přineslo podrobné informace, které jsou v současné době zpracovávány pro navrhování konkrétních území Natura 2000. Záštitu nad mapováním, které probíhalo v celé České republice již třetí rok, nesla Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, na metodické části spolupracovali přední odborníci z univerzit, Akademie věd ČR, České botanické společnosti apod. V průběhu tří let se do mapování v Beskydech zapojily více než tři desítky mapovatelů, převážně absolventů univerzit. Vymapováno bylo celkem 72 792 ha území podrobně (mapuje se vše) a 54 532 ha kontextově (mapují se jen „přírodní biotopy“ jako jsou např. bučiny, olšiny, ovsíkové louky, podhorské pastviny, nikoli „biotopy člověkem silně ovlivněné“ jako jsou zahrady, lidská sídla, pole, lesní smrkové kultury apod.). Ráda bych proto poděkovala všem mapovatelům za spolupráci! Děkuji také všem, kteří v terénu pozorovali mapovatele, jak chodí po loukách, lesích, mokřinách....a stále cosi zapisují, kreslí do mapy, zkoumají kvítka....děkuji, že na ně nevyháněli psy a nezlobili se, že chodí po jejich louce....

Marie Derková

Podpora chovu ovcí v Beskydech

Malebnost a výjimečné ekologické hodnoty valašské krajiny jsou výsledkem staletého harmonického soužití lidí a zdejší přírody. Jedním z hlavních prostředků utvářející podobu zdejší krajiny byl chov ovcí a dalšího dobytka. Jeho důsledkem je typická mozaika zemědělských enkláv obklopených lesy, jalovcové pasíanky nebo půvabné louky s orchidejemi, mečíky a dalšími květinami. Bohužel, v posledním desetiletí dochází, především v souvislosti s úbytkem ovcí, k viditelnému zhoršování stavu pastvin a luk.

Jedním z těch, kteří se tento trend snaží zvrátit je i Základní organizace ČSOP Salamandr z Rožnova, která se péčí o cenné louky a pastviny věnuje již od svého vzniku v roce 2000. Po dohodě s jejich vlastníky provádí kosení a výřez náletových dřevin na vybraných přírodovědně hodnotných pozemcích. To ovšem představuje jen náhradní řešení – vhodnější by samozřejmě bylo obnovit spásání těchto ploch ovci. Ovce navíc vždy byly jedním z tradičních zdrojů obživy místních lidí a dodnes jsou i jedním z nejznámějších symbolů Valašska.

Z těchto důvodů započala v roce 2002 naše organizace s podporou chovatelů ovcí, konkrétně v oblasti Velkých Karlovic. V místní knihovně proběhlo několik setkání s chovateli a zájemci, kteří měli možnost se dozvědět o základních principech chovu ovcí, o vý-

robě ovčích produktů i možnostech dotačních podpor. Lektorem byl Ing. Tomáš Ondruch, spoluprovozovatel rodinné ovčí farmy ve Valašské Bystřici, pracovník Zemědělské agentury MZe ve Vsetíně a autor příručky pro chovatele ovcí „Pasme ovce, Valaši“.

V letošním roce jsme se rozhodli na loňské aktivity navázat a více je rozvinout. Za finanční podpory Nadace Partnerství byly zorganizovány celkem tři setkání s chovateli ovcí: 15. října v Huslenkách, 16. října ve Velkých Karlovicích a 10. listopadu na Dolní Bečvě. Lektory byli Ing. Tomáš Zídek z Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky Praha, Ing. Tomáš Ondruch a Mgr. Marie Derková ze Správy CHKO Beskydy. Setkání se mohli dozvědět praktické zkušenosti z chovu ovcí, o možnostech ekologického zemědělství, o financování ze strukturálních fondů EU a o přípravě soustavy Natura 2000.

Většina času však byla věnována diskusím o konkrétních problémech. A co chovatele ovcí nejvíce zajímalo? V prvé řadě jejich nejaktuálnější povinnosti - tedy evidence dobytka a půdy a také vůbec jaký bude průběh přechodného a z mnoha důvodů složitějšího roku 2004. Dále je samozřejmě zajímali možnosti dotací a procesy jejich získávání. Na přetřes se dostala i zemědělská strategie EU, tedy kterým směrem mají chovatelé svůj chov směřovat a s čím mohou a musí ze

strany státu i EU počítat.

Ze setkání vyplynulo několik cenných námětů, které by měly být řešeny v nadcházejícím období. Nejpalčivějším problémem je odbyt ovčích surovin. Se zlepšením odbytu surové ovčí vlny zatím moc nelze počítat. Chovatelům by velmi pomohlo zajištění odbytu masa a mléka, stejně jako zřízení stálého poradenského servisu. Díky němu by nejen chovatelé mohli získávat aktuální informace, ale lépe by také zdolali úskalí často až příliš byrokratických procedur při získávání dotací. Velmi by také pomohlo, kdyby v regionu vznikla výrobní družstva zabývající se zpracováním ovčích produktů, protože ta by mohla být stabilním odběratelem surovin od chovatelů.

Začínajícím chovatelům snad v této chvíli pomůže alespoň aktualizované vydání manuálu „Pasme ovce, Valaši“, který ČSOP Salamandr právě vydává za podpory Zlínského kraje, Svazu chovatelů ovcí a koz a Správy CHKO Beskydy. Zájemci jej budou moci bezplatně získat na uvedených institucích, případně požádat o jeho zaslání poštou (oproti zaplacení poštovného).

Další informace rádi poskytnou členové ZO ČSOP Salamandr, na adrese: Tylovice 1805, 756 61 Rožnov p. R.; e-mail: salamandr@ecn.cz, telefon: 571 656 456, 777 949 800.

Roman Barták

Chov ovcí v Beskydech po vstupu do EU

Otom, jaké jsou vyhlídky českých zemědělců v Evropské Unii povídá **Ing. Tomáš Zídek** (pracuje ve Výzkumném ústavu zemědělské ekonomiky v Praze a věnuje se integraci českého zemědělství do EU).

Začneme obecněji: jaká je vlastně politika chovu ovcí v EU?

V celé Evropě se ovce chovaly zejména v jižních státech (zejména v Itálii, Řecku), které mají také výraznou spotřebu jehněčího, skopového a kůzlečího masa. V 80. letech produkce a počet ovcí a koz vzrostl takovým způsobem, že poklesly ceny, což začalo likvidovat zemědělce v nejnudších regionech, zejména chudé Řecko a italské horské regiony. Z toho důvodu se Evropa snažila limitovat chovy ovcí a stabilizovat je kvótami a vyhlásila platbu ve výši asi 800 Kč/bahnici. Tato platba nemá za cíl podporovat chov ovcí, ale naopak utlumit produkci po celé EU. A do toho vstupuje Česká republika, jejímž cílem bylo, kolem roku 2000, stimuluje chov ovcí, protože už začal skomírat tak, že to vypadalo, že ovce v Čechách vymře. Byly tedy uvolněny peníze na jejich podporu. Nyní však vstoupíme do prostředí, kdy ovce je limitovaná komodita.

Znamená to tedy, že chov ovcí u nás nebude podporován a ztrácí tak šanci na přežití?

Zemědělci budou daleko více peněz dostávat prostřednictvím přímých plateb na hektar, které půjdou až na více než 8 000 Kč/ha a chov ovcí zůstane podporován, ve výše uvedeném objemu prostředků. Pokračování těchto dotací je pravděpodobně pouze do roku 2006. Pak budou zemědělcům vypláceny dotace na podnik, bez ohledu na typ a zaměření produkce.

Jaké jsou další typy plateb, které by přinesly zemědělci více než jen „základní příjem pro přežití“?

Platby nabízené Evropskou unií se budou odlišovat poměrně významně od toho, co známe dnes a budou se seskupovat do tří okruhů podpor:

1. skupinu tvoří podpory tzv. **přímé platby**, které dostane v podstatě každý zemědělec, který má více než 1 ha půdy a který je zaregistrován jako podnikatel v zemědělství, bez ohledu na to, co dělá.
2. skupina jsou tzv. **strukturální platby**, nebo-li platby na rozvoj zemědělství a venkova, které velmi úzce souvisí s ochranou životního prostředí. Jsou to nenárokové platby, které si lze představit jako jídelní lístek, ze kterého si zemědělci budou vybírat to, co jim stát nabízí a budou zvažovat, jestli se jim to, co mají dělat vyplatí, jestli do toho půjdou, či nikoli.

3. skupina jsou **podpory v oblasti investic do zemědělství**, které jsou výhodné pro regiony s horšími podmínkami, zejména pro horské oblasti jako jsou Beskydy. Cílem je podpora investic ve sdružení zemědělců, zpracování produktů, odbytu produkce, které jsou založeny na místních specialitách, zvláštnostech, místních plemenech, tradičním způsobu chovu a zpracování zemědělských produktů. Díky penězům z EU mají tyto výrobky a produkty šanci umístit se na evropském trhu.

Už dnes se setkáváme se zvýhodňováním hospodaření v podhorských a horských oblastech, jako jsou i Beskydy. Který z fondů EU se tímto zabývá?

Podpory pro chov ovcí plynou ze strukturálních fondů. Je třeba sledovat program **Horizontální plán rozvoje venkova (HRDP)**, což je státní program podpor. Podle HRDP je naplánováno, že zemědělci budou dostávat:

- 1) **platby na LFA** (méně produkční oblasti) – podhorské a horské oblasti
- 2) podpory na **ekologické zemědělství**
- 3) patří sem i tzv. **Agro-environmentální programy**, kde se zemědělec zaváže k nějaké činnosti (kterou si sám vybere z předložené nabídky), jako např. neorat svažitě porosty, vysazovat rozptýlenou zeleň, oplocovat cenné lokality na pastvinách, udržovat podmáčené a rašelinné louky apod. Za to má možnost získat další finanční podporu.

Předpokládá se, že údržba luk a pastvin by měla být natolik zajímavá, že zemědělci se ke strukturálním programům budou hlásit.

Jedná se tedy o řadu ekologicky orientovaných programů v rámci HRDP. Podmínkou přihlášení k HRDP je také dodržování tzv. „zásad správné zemědělské praxe“. Co to bude znamenat?

Je to něco navíc, než co po zemědělci vyžaduje ze zákona stát. Za to jste „odměněni“ tím, že můžete žádat o programy HRDP. Příklad: nepoužívat kejdu nebo močůvku na půdu bez rostlinného pokryvu nebo nepoužívat močůvku na zmrzlou půdu, nebo nepěstovat širokořádkové kultury (kukuřici, brambory) na svažitých půdách.

Mohou se chovatelé už dnes nějak připravovat na vstup do EU?

Jsou dva základní předpoklady, co by zemědělci ještě rychle měli před vstupem do EU udělat:

- 1) Důležité je dát si nyní do pořádku evidenci půdy ve spolupráci se Zemědělskou agenturou.
- 2) Bude se po zemědělci vyžadovat, aby měl v pořádku evidenci zvířat – je to jedna z podmínek vyplácení peněz. Důvodem jsou, mimo jiné,

problémy s kulhalkou, slintavkou, BSE – ty vyvolaly zprísnění legislativy v oblasti označování a evidence domácích zvířat

Je zřejmé, že pro zemědělce bude vstup do EU znamenat velkou administrativu. Existuje zde nějaká pomoc?

Problém s vekou administrativou pálí zemědělce v Rakousku či Německu stejně jako u nás. V řadě zemí je však zvykem, že se několik farmářů domluví, dají dohromady peníze a najmou si vysokoškolsky vzdělaného člověka, který jim danou administrativu vyřídí.

ptala se Marie Derková

Přírodní rezervace TROJAČKA

Nachází se na prudkém suťovitém severním svahu Veřovických vrchů, asi 2 km jihozápadně od Mořkova (okres Nový Jičín). Chráněné území leží na úbočí vrcholu Trojačka, v nadmořské výšce od 480 do 595 m n.m. Rezervace na ochranu zachovalého, tzv. suťového lesa zde byla zřízena v roce 1969. V závěru roku 2003 byla vyhláškou Správy CHKO Beskydy zvětšena z původních 10,52 ha na rozlohu 60,77 ha.

Hlavními důvody pro zřízení rezervace jsou zachovalá společenstva suťových a druhově pestrých smíšených lesů, přičemž nejstarší části porostů jsou staré až 170 let. Převažující dřevinou je buk lesní, doplněn o další listnaté dřeviny jako je javor klen a mléč, dub zimní, habr obecný, jilm horský, jilm vaz, lípa srdčitá i velkolistá, jedle bělokorá a jasan ztepilý. Na suťových skalkách se zde ojediněle vyskytuje kriticky ohrožená kapradina - jelení jazyk celolistý (*Phyllitis scolopendrium*), která má na Moravě pouze dvě další lokality - v propasti Macocha (v Moravském krasu) a Hranické propasti u Teplíc nad Bečvou. V brzkém jaru pak nemohou zůstat nepovšimnuty rozsáhlé porosty sněženky podsněžníku, která zde má největší populaci v oblasti Moravskoslezských Beskyd. Ve stejnou dobu zde kvete i lýkovec jedovatý.

Bylinné patro je v suťových lesích, díky vyšší vlhkosti a množství živin velmi bohaté. Roste zde např. typický karpatský druh - kyčelnice žláznatá (její výskyt směrem na západ končí u Přerova), dále kyčelnice devítilistá, chráněná měsíčnice vytrvalá, léčivý svízel vonný (dříve mařinka vonná), plicník tmavý, šalvěj lepkavá, samorostlík klasnatý, vraní oko čtyřlísté a řada dalších druhů.

Vedle početné skupiny bezobratlých živočichů je rezervace domovem řady obratlovců, především ptáků. Lze tu pozorovat např. kdysi velmi hojnou, ale dnes vzácnou sluku lesní, čápa černého, krahujce obecného, jeřábka lesního, holuba doupňáka, žlunu zelenou, strakapouda bělohřbetého a krkavce velkého. Z chráněných druhů savců zde byl zastižen rejsek horský, plch lesní a rys ostrovid.

Největším problémem současnosti jsou pro rezervaci vysoké stavy jelení a srnčí zvěře, které ztěžují přirozenou obnovu lesa a zhoršují zdravotní stav lesních porostů. Pokud nebudou v širším okolí systematicky snižovány jejich stavy a nedojde ke zvýšení potravní nabídky okolních porostů, bude nutné provádět nákladnou ochranu proti zvěři. Přirozenými regulátory početních stavů zvěře by se mohl stát rys a vlk, pokud ovšem budou vytvořeny předpoklady a prostor pro jejich trvalý výskyt v této oblasti.

Jiří Lehký

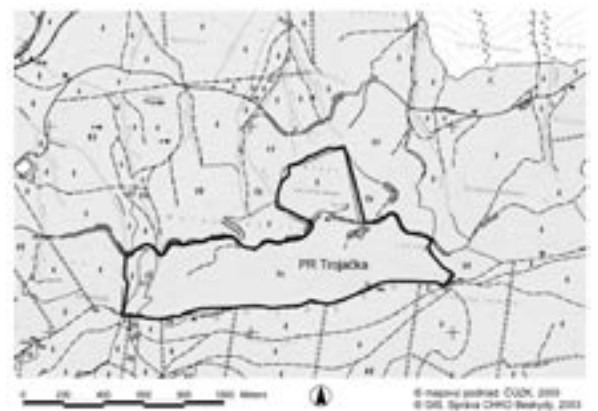
měsíčnice vytrvalá

jestřáb lesní

krkavec velký

© mapová podpora: ČÚZK, 2009
© DŠP, Správa CHMÚ Bezdvůdky, 2003

Mapování výskytu velkých šelem

v CHKO Beskydy v roce 2003

Cílem této již tradiční akce, bylo stejně jako v předchozích letech shromáždit co nejvíce údajů o aktuálním výskytu velkých šelem (rysa ostrovida, vlka, případně i medvěda hnědého). Během této akce byl evidován také výskyt dalších vzácných a chráněných druhů (vydra říční, tetřev hlušec, jeřábek lesní, puščík

Při vyhodnocování výsledků je nutno vycházet ze skutečnosti, že jednotliví účastníci nezávisle na sobě mohli mapovat stejného jedince, což se v řadě případů zjevně stalo. Při hodnocení počtu šelem je pak třeba jednak brát v úvahu obvyklou velikost teritorií jednotlivých druhů a jednak se řídit zjištěnou velikostí stop (což je mnohdy velmi obtížné, protože velikost stop může být zkreslena počasím a také způsobem měření). Naproti tomu lze s jistotou tvrdit, že opakovaná zjištění šelem na stejných lokalitách v různou dobu svědčí o tom, že jsou pro ně tato místa atraktivní a potvrzují tak jejich v podstatě trvalý výskyt v určitém území.

Rys ostrovid

V současné době obývá rys ostrovid celé hornaté území CHKO Beskydy. Podle zaznamenaných pozorování se vyskytuje v Moravskoslezských Beskydech (odhadem 6-8 rysů), ve Veřovických vrších (min. 1), ve Vsetínských vrších (odhadem 3-4) a v Javorníkách (odhadem 3-4 rysové, kteří se pohybují i na sousedním slovenském území). Rys přechází přes údolí Kuncic p.O. a Čeladné i do masivu Ondřejníku, který se nachází již mimo CHKO. Hrubý odhad pro celé území CHKO Beskydy činí 13 - 17 rysů.

Přítomnost rysů byla zjištěna především podle stop ve sněhu - výjimečně v blátě (celkem 64 pozorování). Rysí trus byl nalezen ve 4 případech. Dále byla nalezena rysem stržená srnčí zvěř (2 srny, 2 srnci), zbytky zajíce (krev, cár kůže) a zbytky veverky (krev, chlupy).

U většiny pozorovaných rysích stop byly změřeny rozměry, podle možnosti byla provedena fotodokumentace stop, případně zhotoveny sádrové odlitky.

Dlouholetá pozorování včetně těch z roku 2003 svědčí o tom, že neatraktivnějšími „rysími“ oblastmi Moravskoslezských Beskyd jsou nejvyšší horské masivy - Smrk, Kněhyně, Čertův mlýn, Lysá hora, Kozubová a pravděpodobně i Travný, Slavíč a hraniční hřeben mezi Velkým Polomem a Bumbálkou. V Javorníkách patří k významným rysím lokalitám hlavní hřeben a zejména oblast Makty. Ve Vsetínských vrších rovněž oblast hlavního hřebene, zvláště části s hodně členitým a strmým terénem.

Vlk

Současné poznatky potvrzují pohyb vlků prakticky na celém území Moravskoslezských Beskyd a v Javorníkách. Při velké pohyblivosti a rozsáhlých teritoriích těchto šelem je však velmi obtížné i jen odhadnout jejich počet. Přítomnost vlka byla ve sledovaném období nejčastěji zjištěna podle stop ve sněhu. Někdy byl nalezen vlčí trus, výjimečně zbytky kořisti. Je zaznamenáno 32 pozorování (stopy, trus, stržená kořist). Mimo to byla nahlášena tři přímá pozorování vlka, které však je třeba brát s rezervou (nelze je zpochybnit, ale ani ověřit). V 17 případech byla pozorována vždy stopa osamoceného jedince, dvakrát stopy dvojice, dvakrát trojice a ve třech případech stopy smečky tří až čtyř vlků. Vlci pohybující se ve dvojicích nebo ve větší smečce šli někdy ve stejné stopě za sebou a v určitém místě se stopa rozdělila ve více stop.

V současné době žije na území CHKO Beskydy a navazující Javornické části CHKO Kysuce snad kolem 5 - 10 vlků. Je možné, že jedna smečka se pohybuje v severovýchodní části CHKO (Jablunkovsko), druhá v centrální části Beskyd (Smrk, Lysá hora a okolí), třetí v Javorníkách. Počet členů ve smečce je pravděpodobně 2-4.

Při sledování stop šelem si pozorovatelé všimli také jejich vlivu na ostatní volně žijící živočichy v okolí. Na lokalitách se zjištěným výskytem vlků a rysů byl mapovateli vesměs běžně zaznamenáván výskyt dalších druhů - jelen evropský, srnec, zajíc polní, liš-

belavý). Oficiální termín mapování byl stanoven na 22. a 23. února 2003. Do výsledků ale byly zahrnuty všechny údaje získané v období od konce prosince 2002 do dubna 2003, které získali pracovníci Správy CHKO Beskydy, dobrovolní spolupracovníci, někteří lesníci a myslivci. Mapovatelé z řad dobrovolných ochránců přírody absolvovali školení v rozlišování známek přítomnosti šelem zajištěné Správou CHKO Beskydy. Trasy byly voleny tak, aby byly přednostně zkontrolovány lokality s dlouhodobě známým výskytem šelem. Byly vedeny po turistických chodnicích a lesnických komunikacích - pohyb mimo ně nebyl doporučen z bezpečnostních důvodů i v zájmu zachování klidu zvířat. Součástí mapování byla i fotodokumentace zjištěných známek přítomnosti šelem, měření stop a odebrání vzorků trusu. Vzorky trusu byly předány specialistům z Ústavu biologie obratlovců v Brně.

ka obecná, kuny, místy prase divoké aj. Z toho je zřejmé, že tam, kde velké šelmy žijí trvale, nepředstavují žádnou hrozbu pro existenci ostatních živočišných druhů, naopak postupně se vytvoří přírodní rovnováha blížící původním přírodním poměrům.

Medvěd hnědý

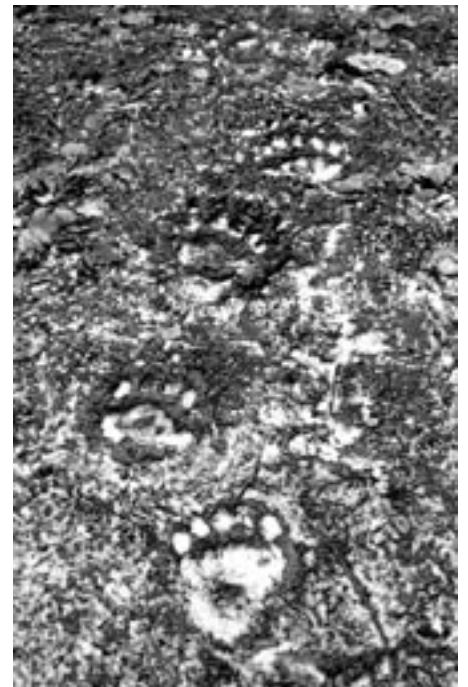
Toto mapování šelem není vysloveně zaměřeno na medvěda, protože probíhá v předjaří, kdy medvědi většinou ještě spí. Někdy se však i v tuto dobu podaří zjistit čerstvé známky přítomnosti medvěda (stopy, trus, ohryzy stromů) – pokud se medvědi probudí a podnikají kratší potulky.

Beskydy jsou v rámci Karpat okrajovým biotopem medvěda a tento okraj „pulzuje“ v souvislosti se změnami početností medvědů v navazujících pohořích. Medvědi se

v Beskydech vyskytují trvale od 70.let minulého století. Podle hrubého odhadu žije v současné době v Beskydech minimálně 5 medvědů. Jejich útočištěm jsou pralesovité porosty v neklidnějších částech hor, jejichž území a tedy i klid nebyly narušeny zástavbou. V posledních letech byly získány informace o výskytu medvědů v masivu Smrku, Travného, na klidnějších úbočích Lysé hory, v Radhošských Beskydech a v horách na moravskoslovenském pomezí v MS Beskydech a v Javorníkách.

Správa CHKO Beskydy chce poděkovat za spolupráci všem účastníkům mapování, a všem ostatním, kteří poskytlí své údaje a pozorování.

Dana Bartošová

stopa medvěda hnědého

zajímavosti ze světa zvířat

Medvěd usmrcený autem

Denně zahyne na silnicích pod koly motorových vozidel množství zvířat. Přecházení komunikace v obci Kolárovice v javornické části CHKO Kysuce před půlnocí dne 29.5. 2003 se stalo osudným také mladému medvěďovi, který zde sražen a usmrcen. Jednalo se o asi dvouletého samce o hmotnosti cca 65 kg. Místo nehody se nachází v Javorníkách 8-10 km od hranice CHKO Beskydy. Medvěd patřil k medvědí populaci žijící v horách na moravskoslovenském pomezí.

Medvědí večerníček z Beskyd

Vpolovině letních prázdnin jste mohli na několika místech v Beskydech potkat neobvyklou skupinku, v jejímž čele poskakovala dvě medvíďata. Známy tource večerníčkovských příběhů o zvířatech Václav Chaloupek se svými kolegy zde totiž točili další díly série s názvem Půl roku s medvěďími kluky. Půlroční medvědi Honza a Eliška se v doprovodu kameramana a fotografa nejdříve vydali na kopec Hradiško nad Rožnovem, ke zřícenině hradu. Medvíďata po celou cestu do strmého svahu pobíhala po lese, šplhala po vyvrácených kmenech nebo sbírala maliny. Na zavalání se vracela k Chaloupkovi jako cvičení psi. Chvillemi se dokonce medvědi nechali nést na zádech.

„Ze záběrů, které natáčíme, nakonec vybereme jen nejzajímavější části. Film je poskládaný z krátkých sekvencí, pořízených na různých místech,“ řekl Chaloupek. Filmaři s medvěďy navštívili i další místa v Beskydech, která jim vytipovali pracovníci Správy CHKO Beskydy – pralesní porosty na Kněhyni a Javorníček nad Velkými Karlovcemi, kde se medvídci proháněli mezi pasoucími se ovce, ležli po ovocných stromech ale předevošim úplně nadchli místní pasekáře, chalupáře a jejich děti.

Tetřev v železárnách

Dne 4. 11. 2003 byl v oploceném areálu Tříneckých železáren nalezen a odchycen mladý (letošní) tetřeví kohout, který si při přeletu železáren popálil letky a nemohl dále pokračovat v letu. O tetřeva umístěného do klidné voliery se nyní starají místní myslivci. Ve spolupráci ing. Františka Lipowského z Lesní správy Jablunkov s polským odborníkem Zenonem Rzoncou z Nadlesnictva Wisla byla tetřevovi zajištěna odborná péče a po přepečení bude vypuštěn zpět do přírody.

Nejlepší ochrana ovcí před šelmami? Pastevečtí psi!

Manželé Jan a Jana Kocúrkovci z Halenkova chovají větší stádo ovcí, které vypásá údolí i odlehle horské pastviny. Asi před rokem si chovatelé pořídili tři štěňata velkých pastevečtých psů (plemeno Šarplaninec) a vychovali je podle metodiky tradičního chovu pastevečtých psů. Štěňata vyrůstala od malička společně jen s ovce a kozami, ve chlévě i na pastvině. Zvířata se spolu sžíla a navzájem si důvěřují. Během pastvy psi neopouštějí ohradu se stádem, přestože by ji hravě překonali. Přiblíží-li se ke stádu neznámé osoby nebo zvířata, dávají psi svým štěkotem najevo snahu chránit stádo a mohou tak odradit např. vlky od útoku. Právě vlci útočí nejraději na nedostatečně zabezpečené ovce, avšak cítí-li problémy, od útoku raději upustí. Tato skutečnost se potvrdila při pastvě ovcí hlídáných těmito psy v hřebenové oblasti Javorníků. Asi trojčlenná smečka vlků se v blízkosti pastviny se stádem zdržovala několik týdnů - v blízkosti ohrady byly nalezeny olčí stopy, trus, chovatelé slyšeli v okolí olčí vyty a přímo vlky zahlédli. Vlci si však netroufli ovce hlídané psy napadnout a nakonec odešli pryč.

AKTUALITY

Fotografování bolidů na Lysé hoře

V září roku 1953 začala ve střední Evropě pracovat síť celooblohových kamer, koordinovaná Astronomickým ústavem tehdejší ČSAV v Ondřejově. Českou část evropské sítě pro pozorování velmi jasných meteorů - bolidů reprezentuje 10 stanic, které jsou od sebe vzdáleny cca 100 až 150 km. Jedna z těchto stanic je i na nejvyšším vrcholu Beskyd, kde již od roku 1897 probíhají meteorologická pozorování.

Fotografování bolidů na Lysé hoře začalo na podzim roku 1991. Na meteorologické stanici je umístěna vytápěná kamera s rotujícím sektorem, do které se ukládají plošné filmy (tzv. planfilmy). Součástí kamery je objektiv konstrukce „fish-eye“ - rybí oko, který má zorné pole objektivu 180°. Byl vyvinut odborníky NASA v rámci programu Apollo (lety na měsíc).

Fotografování probíhá, pokud to dovolí počasí, podle stanoveného programu každou noc v roce. Cílem fotografování je získávat data o průletech jasných meteorů - bolidů atmosférou Země. Přesným proměřením alespoň dvou fotografických záznamů téhož meteoru ze dvou různých stanic bolidové sítě lze vypočítat nejen dráhu tělesa v zemské atmosféře, ale při současně znalosti času přeletu i dráhu tělesa, po které obíhalo ve sluneční soustavě před srážkou se Zemí. Ve velmi vzácných případech můžeme, na základě fotografického určení dráhy, najít na zemském povrchu pozůstatky hmotnějších těles, která se při brzdění v atmosféře úplně nevyapařila - meteority. Prvním případem na světě je datum 7.4.1959, kdy se na bázi Ondřejov - Přerice podařilo vyfotografovat jasný bolid a na základě výpočtů najít tzv.

„příbramské meteority“.

Cílem pozorování není jen hledání meteoritů. To by nebylo příliš efektivní. Z hlediska AVČR v Ondřejově je důležité dlouhodobé získávání poznatků o co největším množství těles, která způsobují při průletu atmosférou meteorický jev, o jejich složení, o rozložení jejich drah ve sluneční soustavě a získávání podkladů pro úplné objasnění fyzikálních jevů, které nastávají při interakci těchto těles a atmosférou Země.

Na snímku je bolid zachycený kamerou na Lysé hoře v noci z 21. na 22.1.1999.

Vladimír Ondruch

Paleontologická lokalita

Na Vápenkách

Lokalita se nachází na území CHKO Beskydy v katastru obce Vigantice. Leží asi 1,3 km jihozápadně od obce po levém břehu potoka Měřístek. Lokalitu tvoří dva bývalé, dávno opuštěné lomy. První z nich, na dně se studánkou, můžeme považovat za hlavní. V jeho jižní stěně je odkryto pět nesouvislých skalních výchozů metrové až několikametrové délky, které dosahují mocnosti až jednoho metru. Jeho jižní stěna je dnes dosti zahliněná, na dně a v bývalé západní lomové stěně je poměrně velké množství vápencové suti. Na odkryvech vystupují šedobílé, tenké deskovité vápence. Vápence jsou silně tektonicky poznamenané, žilkováné bílým kalcitem. Nad tímto lomem se přibližně 50 m západním směrem nachází další, o něco menší a zcela zarostlý.

Vigantické vápence jsou s největší pravděpodobností tektonickým útržkem, tzv. bradlem, v okolním „moři“ flyšových hornin (rytmicky se střídající vrstvy pískovců a slepenců). Jejich stáří je odhadováno na asi 100 milionů let, tedy z období spodní křídly. V té době byli v moři nejrozšířenějšími organismy bezobratlí amoniti, živočichové se spirálovitě zatočenými schránkami, a belemniti se schránkami doutníkového tvaru. Schránka amonitů byla uzavírána dvoudílným vápenatým víčkem, tzv. aptychem.

První zmínky o lokalitě Na Vápenkách jsou z roku 1927, kdy ji popisuje B. Zahálka. V roce 1993 proběhl na lokalitě odborný průzkum (D. Reháková, F. Šulgan, Z. Vašíček). V suti vápenců byly sebrány vzorky - několik desítek vesměs neúplných misek aptychů, několik úlomků belemnitů a jeden drobný ryncholit (čelisti z ústního otvoru amonita). Ve výbrusech byly nalezeny schránky náleovníků a kostry mřížkovců, jež patří k prookům. V posledních letech provádí sběr ozorků na lokalitě také členové Českého svazu ochránců přírody z Rožnova.

Ze vzorků sebraných fosilií jsou nejčastějšími nálezy aptychy. Jsou destičkovitého tvaru a stejně jako amoniti sami mají velký význam pro porovnání vývoje a stáří geologických vrstev v jednotlivých územích. Dále jsou mezi paleontologickými nálezy úlomky misek drobných korýšů - lasturnatek, mechovek, hadic a silnostěnných mlžů. Nalezeny byly také jehlice hub a zkrmenělé úlomky dírkovců.

Lokalita však není významná jen z hlediska paleontologického. Okolí potoka Měřístek je po celé délce charakteristické krásnými zákoutími, která se skrývají v porostu listnatého lesa. Nachází se zde množství doupkových stromů, které slouží k hnízdění řadě ptáků. Na tlejících kmenech můžeme najít množství dřevokazných hub rozličných barev i tvarů. Do budoucna by bylo vhodné zajistit vyšší ochranu lokality Na Vápenkách, např. vyhlášením za přírodní památku.

Lukáš Fusek, ZO ČSOP 7
redakčně upraveno

Beskydy

panoramatické - putující

Součástí oslav 30. výročí vyhlášení Chráněné krajinné oblasti Beskydy byla, mimo jiné, také putovní výstava fotografií Petra Sikuly pod názvem „Beskydy panoramatické“. Autor, uznávaný krajinář, představil celkem 25 panoramatických snímků, které byly vybrány z jeho stejnojmenné reprezentativní publikace, kterou vydalo na konci minulého roku ostravské nakladatelství Montanex. Součástí výstavy byly i dva informační panely o jubilející chráněné oblasti a profil autora.

Výstava se uskutečnila hned na několika místech a třeba říct, že to byla celkem pestrá mozaika výstavních ploch i prezentací samotné výstavy. Od prostého a nenápadného otevření po slavnostní vernisáže s cimbálovou muzikou či ženským sborem ve valašských krojích. Výstavu měli během roku možnost shlédnout návštěvníci Muzea Beskyd ve Frýdku-Místku, Muzea regionu Valašsko ve Vsetíně a Valašském Meziříčí, obyvatelé Rožnova a Valašské Bystřice. Společně s výstavou o beskydském podzemí a netopyrech byly velkoformátové fotografie Petra Sikuly k vidění v muzeu v Příboře. V Karlovském muzeu (Velké Karlovice) měli zase návštěvníci možnost shlédnout vedle výše zmíněných profesionálních snímků, několik desítek fotografií amatérů - účastníků 2. ročníku fotosoutěže Valašská krajina, kterou ve spolupráci se Správou CHKO Beskydy vyhláší Společnost pro přírodu a krajinu - Actaea. Putování výstavy fotografií Petra Sikuly by mělo skončit během ledna a února 2004 výstavou v Krajském vlastivědném muzeu v Olomouci. Poté bude část fotografií trvale vystavena v sídle Správy CHKO Beskydy v Rožnově, kde se stanou vítaným oživením jinak strohých úředních prostor.

DRUHÝ ROČNÍK FOTOSOUTĚŽE VALAŠSKÁ KRAJINA

Petr Olšák, 1. místo

Miroslav Lysek, 2. místo

Vojtěch Bajer, 3. místo

Miroslav Dvorský, 3. místo

S koro to vypadá jako zázrak, že i v dnešním moderním světě plném telenovel, akčních filmů či jiných barevných estrád, se „statická“ fotografie těší neutuchajícímu zájmu. Hned na druhý pohled to zas tak překvapující není. Fotografie, stejně jako malovaný obraz, nám nabízí to, co z principu film často nemůže: zastavit čas, vidět svět z jiné perspektivy, možnost se k působivému záběru jednoduše vrátit. Ne nebojte se, nebudu se pouštět do analýz, proč je pro nás fotografie pořád tak atraktivní, na to se najdou určité povolanejší. Jako důkaz, že zájem o fotografii neutuchá, snad stačí to, že čím dál víc lidí si fotoaparát kupuje domů, a to často ve vyšší cenové relaci než videokamery (když pomineme možnosti následného zpracování). Dokonce zaznívá názor, že za vzrůstající zájem o tvůrčí fotografii může také rozvoj digitální fotografie.

Zdařilé fotografie již výrazně pomohly k záchraně unikátních přírodních a kulturních památek na mnoha místech naší planety. Proto se domníváme, že to je možné i v případě zdejší jedinečné krajiny. Cílem fotosoutěže Valašská krajina je získat co nejvíce fotografů a přitáhnout zájem lidí

o zdejší přírodní dědictví. Troufám si tvrdit, že se to daří. Soutěže, kterou podpořil i Krajský úřad ve Zlíně, se letos zúčastnilo 56 autorů s 537 fotografiemi nebo soubory fotografií a porotci rozhodně neměli jednoduchou úlohu, o čemž se přesvědčili četní návštěvníci fotografických výstav. Doufáme, že autoři, kteří v uplynulém ročníku neskončili na předních místech, přijmou jako dostatečné ocenění fakt, že o výstavu s jejich fotografiemi byl velký zájem. Vždyť dle slov porotců jim často k vyšší příděle chybělo skutečně již jen lepší technické zpracování fotografie. Pořadí na prvních místech bylo tedy následující: Petr Olšák z Rožnova p.R. (1. místo), Miroslav Lysek z Frýdku-Místku (2. místo), Vojtěch Bajer z Rožnova p.R. a Miroslav Dvorský z Valašského Meziříčí (společně 3. místo). Zvláštní cenu poroty získal Miroslav Griga ze Šumperku za cyklus makrosnímků.

Fotografie ze soutěže byly vystaveny dohromady se snímky Petra Sikuly z cyklu Beskydy panoramatické a i do budoucna organizátoři plánují vždy společnou výstavu s některým v regionu dlouho působícím fotografem nebo fotoklubem. Zatímco v Karlovském muzeu ve Velkých Karlovicích v září a říjnu vystavovali všichni autoři, v prostorech Správy CHKO Beskydy v Rožnově p.R. v listopadu a prosinci bylo možné vystavit (z prostorových důvodů) pouze 10 nejlepších. Náhledy na fotografie všech fotografií, stejně jako podrobnosti k soutěži je možné shlédnout na www.ValasskaKrajina.cz. Pokud jste neměli možnost navštívit některou z výstav, můžete tak učinit ještě ve dnech 9.1. až 29.2.2004 ve Vlastivědném muzeu v Olomouci.

Pokud rádi fotografujete a chcete prezentovat svou tvorbu, vězte, že byl již vyhlášen třetí ročník fotosoutěže. Pořadatelé jsou opět Společnost pro přírodu a krajinu ACTAEA, Správa CHKO Beskydy, ZO ČSOP Salamandr a obec Velké Karlovice. Budou přijímány snímky zachycující některé z následujících témat: krajina, rostliny a živočichové, zátíší, lidé, architektura. Uzávěrka pro příjem fotografií je 15.8.2004. Bližší informace získáte na výše uvedené internetové adrese nebo si můžete o podrobnosti napsat na adresu: ACTAEA, 5.května 1342, Rožnov p.R. Bližší informace Vám také rád sdělí na Správě CHKO Beskydy. Přejí Vám dobré světlo.

Petr Wolf

OCHRÁNCI HOR, LESŮ A STRÁNÍ

o dobrovolných strážcích CHKO Beskydy

Hodně lidí si pod pojmem „ochránce přírody“ představí chlápka v zeleném, s dalekohledem na krku, který houkne na neukázněné návštěvníky rezervace; chlapovi, který si u řeky umývá auto „napaří“ pokutu a skupince zvědavých turistů-důchodců ukáže

cestu k nejbližší hospodě a dokáže pojmenovat každou kytku co vidí a ptáka co slyší.

Realita je bohužel trochu jiná. Většina z nás, profesionálních „ochranářů“, by to určitě dělala radši než to co musíme dělat doopravdy – sedět hodiny u klávesnice počítačů, nad mapami a leistry, na jednáních s úřady, žadateli, stěžovateli apod. Správa CHKO je prostě úřad.

Výše uvedená charakteristika by však měla platit pro dobrovolné strážce CHKO.

Stráž přírody (jak zní oficiální označení) ustavuje pro své území každá správa CHKO a národního parku, případně i krajské úřady, aby přímo v terénu dohlížela na dodržování předpisů o ochraně přírody. K oprávněním strážců (jsou tzv. veřejnými činiteli), patří vstup na cizí pozemky, zjišťovat totožnost osob, ukládat blokové pokuty a dokonce i zadržet osobu, kterou přistihnou při přestupku, a předat ji Policii ČR. Povinností strážce je vedle dohledu nad dodržováním předpisů, vždy se prokázat služebním průkazem a odznakem. Již zdaleka strážce poznáte podle nášivky se znakem CHKO na levém rukávu.

U nás jsou lidé stále ještě zvyklí pohlížet na strážce jako na represivní složku, zatímco by u nich měli hledat informace, pomoc a radu. Rangeri v zahraničí (v kultivovaných zemích na západ od nás) často spíš než pokutové bloky nosí v batohu lékárničku či štos informačních letáčků. Na druhou stranu nikoho nenapadne neuposlechnout jejich pokynů, hádat se s nimi o svá domnělá, ústavou zaručená práva (rozuměj - dělat si

cokoli kdekoli) či dokonce posílat strážce do háje nebo jiných nehostinných míst, jak je tomu často u nás. Rangeri jiných zemí (většinou na východ od nás) si rovněž nemohou stěžovat na nedostatek autority - všichni tam vědí, že ranger má pravomoci policajta, a že v pouzdře u pasu nenosí dětskou hračku.

Vzorem beskydských strážců jsou však jejich kolegové ze západu... Pro běžného návštěvníka či místní obyvatele by měl být strážce především člověkem, kterého potkávají na horském chodníku, v lese či na lukách a který jim podá základní informace o místní přírodě, zajímavostech i službách (hospoda, cykloservis, odkud kam jezdí autobusy...), upozorní na povolené i nepovolené aktivity v tom kterém území, nabídne průvodcovské služby nebo třeba informační leták.

Správa CHKO Beskydy stále hledá dobrovolníky k výkonu této čestné (tzn. neplacené), náročné a mnohdy nevděčné funkce. Vedle zákonných předpokladů (věk nad 21 let, zdravotní způsobilost, bezúhonnost, složení zkoušek) by měl případný zájemce či zájemkyně disponovat jistou osobní odvahou, rozhodností a schopností jednat s lidmi a především láskou k beskydské přírodě, neboť o tu nám jde především. Vítání budou lidé s hlubším zájmem o přírodu a s jistými zkušenostmi – členové ČSOP, skauti, turisté, ornitologové, lesáři, lovci beze zbraní... Těžištěm činnosti strážců jsou pochůzky v terénu spojené s kontrolou dodržování předpisů. Vedle toho je ale možné se zapojit například do monitoringu některých druhů ohrožených rostlin či živočichů, managementových prací, průvodcovské činnosti a environmentální výchovy.

S případnými dotazy ve věcech strážní služby se mohou čtenáři obracet na autora tohoto článku, buď písemně na adrese Správy CHKO Beskydy nebo telefonicky tamtéž.

Jiří Lehký

Správa Chráněné krajinné oblasti Beskydy

Stejně jako v prvním čísle zpravodaje Vám uvádíme kontakt na všechny pracovníky Správy CHKO, neboť během roku 2003 došlo k několika změnám. Během léta budova ve které sídlíme prodělala důkladnou rekonstrukci - přibylo jedno poschodí (a sním i kanceláře a telefonní linky), garáž, všechna pracoviště byla vybavena novým nábytkem (vždyť některé kusy pamatovaly začátky SCHKO), před budovou je vedle našich aut místo i na auta našich návštěvníků a „klientů“.

Kromě telefonického spojení (571 657 407 + klapka nebo 571 654 293 + klapka). Lze využít také e-mail, přičemž adresu tvoří příjmení (bez hacku a carek) @schkocr.cz; nebo beskydy@schkocr.cz

klapka	jméno:	pracovní náplň - odbornost
21	Jana Vojkůvková	podatelna, sekretariát, dokumentace
21	Mgr. František Jaskula	vedoucí správy CHKO Beskydy
22	Ing. Milan Škrott	zást.vedoucího, zemědělství, program péče o krajinu (dotace)
23	RNDr. Dana Bartošová	zoologie, náhrady škod způsobených chráněnými živočichy, CITES
23	Ing. Jaroslav Müller	lesnictví, plány péče o lesní rezervace
23	Ing. Dana Morcinková	péče o krajinu; stavby: Krásná, Morávka, Pražmo, Raškovice, Vyšní Lhoty,
24	Ing. Karel Vrátný	stavby: M. Bystřice, V. Karlovice, M. Karlovice, Karolinka, N. Hrozenkov, Halenkov, Huslenky, Zděchov, Hovčízí, Janová, Ústí, Leskovec, Lužná, Val. Polanka, Pulčín, Lidečko, H. Lideč, Franc. Lhota, Val. Senice, Střelná, V. Lhota, Střítež n.B.
26	Ing. Pavel Popelář	lesnictví, plány péče o lesní rezervace (okres VS, NJ)
26	Bc. Tomáš Myslíkovjan	lesnictví, plány péče o lesní rezervace (okres FM)
33	Radka Křížová	hospodářka
33	p.g. Jan Petřivalský	geologie, rekreace, sport, turistika, povolování vjezdu, táboření
34	Jana Svobodová	stavby: Frenštát p.R., Trojanovice, Mořkov, Hodslavice, Hostašovice, Lichnov u Nového Jičína, Veřovice, Kunčice p.O., Čeladná, Krhová, Zašová, Val. Bystřice, Vidče, Bílá, Ostravice, St. Hamry, Malenovice, Janovice, Lubno
34	Jaroslava Turková	stavby: Rožnov p.R., D. Bečva, Pr. Bečva, H. Bečva, Hutisko-Solanec, Tylovice, Hážovice, Vigantice, Zubří
36	Mgr. Petr Chytil	botanika, péče o nelesní rezervace, zalesňování zemědělské půdy
37	Mgr. Petr Wolf, PhD.	Natura 2000, správa počítačové sítě a informačních systémů
37	Mgr. Marie Derková	koordinátorka soustavy Natura 2000 pro CHKO Beskydy
38	Mgr. Martin Poloha	ochrana vodních toků, stavby: Návsí, Dolní Lomná, Horní Lomná, Košariska, Milíkov, Bocanovice, Mosty u Jablunkova., Řeka, Tyra, Oldřichovice, Bocanovice, Karpentná, Komorní Lhotka, Smilovice, Vendryně, Guty
38	Mgr. Jiří Lehký	práce s veřejností, stráž přírody

Stromy v krajině Velkých Karlovic

Krajina a stromy – to je nádherný obraz, který má nesčetné podob. Stromy v blízkosti domů, stromy u kapliček a křížů, stromy na rozcestích a podél cest a nebo stromy stojící jen tak na volném místě v krajině. Spojení člověka a stromů je pradávné. Úcta ke stromům, která byla našim předkům vlastní, vyplývala nejen z jejich mnohostranného využití, ale také z jejich krásného vzhledu. Není divu, že stromy byly dříve uctívány a spojovány s mystikou národů. Pohled na krásný velký strom vzbudí snad i v nás pocit krásy a obdivu.

Stromy ve volné krajině byly po staletí a dosud stále jsou významným prvkem dotvářejícím krajinu všech oblastí naší republiky. Povinnost vysazovat stromy při usedlostech byla úředně předepsána tereziánským ohňovým patentem už v roce 1751. Stromy chránily stavení před bleskem, prudkým sluncem a větrem. Díky tomu je nikdo nekácel i přes to, že při velkém větru často hýbaly stavením. V roce 1769 vydala Marie Terezie další nařízení týkající se povinnosti občanů sázet stromy do krajiny. Naši předkové se tak naučili sázet stromy, kdekoliv se našlo „ku sázení sůce místo“. Druh stromů a jejich rozmístění byly odlišné v různých krajích, takže podle stromů v krajině bylo možné spolehlivě rozpoznat Valašsko od oblasti Vysočiny nebo Hané. V každém kraji ale stromy pomáhaly vytvářet harmonickou krajinu.

Takovouto krajinou je i oblast Velkých Karlovic, obce na moravskoslovenském pomezí, v centru moravského Valaška. Je to malebný kraj vysokých kopců a hlubokých údolí, kraj s mozaikou lesů, luk, pastvin a políček, kraj roztroušených usedlostí a stromů. Tak, jak ji známe dnes, vytvářela se zdejší krajina několik staletí, z pohledu historie našich krajů jen krátce.

Právě tato neuvěřitelně pestrá krajina byla místem, kde v loňském roce proběhlo mapování drobné sakrální architektury, starých a krajových odrůd ovocných dřevin a také právě stromů ve volné krajině. Tato mapování provedla ČSOP Salamandr ve spolupráci se studenty Střední zemědělské školy v Rožnově p. R. za podpory Nadace Partnerství. Na území Velkých Karlovic bylo zjištěno celkem 132 stromů s obvodem větším než 300 centimetrů, z toho 14 stromů má obvod větší než 500 cm.

Lípy, jasan, javory a jilmy byly druhy stromů nejvíce sázené k domům a do volné krajiny. Snad pro svou užitkovost je nejčastějším druhem lípa. Kromě toho, že poskytovala ochranu obydlí, dávala lýka na výrobu provazů a rohoží, květy na přípravu čajů a ze semen se lisoval

olej na svícení. Lípy a jasan byly často využívány také na „letinu“ - krmení pro dobytek na zimu. Právě díky každoročnímu ořezávání získávaly stromy v okolí stavení charakteristický vzhled, který si udržely dodnes. Staré javory se dnes už v Karlovicích vyskytují méně, na lokalitě pod Beskydem ale roste javor klen největší v bývalém okrese Vsetín. Příznivým zjištěním je poměrně hojný výskyt jilmů. Třináct stromů (s obvodem nad 300 centimetrů) většinou v dobrém zdravotním stavu je v době častého výskytu grafiozy potěšujícím výsledkem mapování.

Zajímavostí Velkých Karlovic jsou tis, před staletími zde hojně rozšířené. Díky hospodaření v lesích a pro své cenné dřevo postupně vymizely a dnes se vyskytují jen vzácně. V Karlovicích se vyskytují 3 tis vysokého stáří - pod Beskydem, v závěru údolí Jezerné a v Podřátém. Dříve byl jejich věk odhadován na 400 i více let. Podle nových poznatků jsou ale nejstarší tis v Beskydech asi „jen“ 350 let staré, i to je však věk úctyhodný. Není tedy divu, že se k tisu v Podřátém vztahuje pověst, která vypráví o pokladu.

A není to jediný strom ve Velkých Karlovicích, o kterém se vyprávějí pověsti:

Buk na Bařince

S obvodem kmene 620 cm je buk na Bařince největším bukem v Karlovicích a zároveň největším ve vsetínském okrese. Jeho stáří se odhaduje na 300 - 400 let. Před několika lety mu vichřice začaly ulamovat větve, nakonec si v něm kdosi rozdělal oheň. Dnes už pomalu dozívá, přesto je buk na Bařince stále krásný strom.

Hrad na Bařince

Hdysi letěl čert na zem, aby chytal duše zlých lidí. Co tak léce sem a tam, uviděl pod jedlů na Bařince v Karlovicích lesní ženku. Joj, tá byla pěkná! Čerta v létání zastavilo, očiska mu blýskaly, byl jak omámený. Edem sedí a čeká, až ho ženka uvidí. Chvíli to trvalo, ale dočkal sa.

Sotva čerta ženka uviděla, hned sa dala s ním do řeči. Jak hdyby sa znali sto rokúch. Žádný strach, samý smích. Čert už věděl, že mu není pomoci. Udělá pro to stvoření všecko. Slovo dalo slovo a ženka by si prý čerta aj vzala za muža. „Ale hde budeme bývat?“ Starala sa. Čert sa zasmil, neco pravil a už sa ze země začaly vyvalovať kameně veliké, aj tý menší. Stavjaly sa na seba a za jakúsi dobu na

Bařince stál hrad jak hdyž vymaluje. Lesní ženka sa radovala. Hrad býl pévný, ale aj pěkný. Hdyž si ho celý prohlédla, sedla ke stolu a čert hned věděl, co sa ešče od něho čeká. Talěrky s jídlem samy plavaly vzduchem, aj konvica s vínem. Tá sama nalévala do pohárúch.

Čert dávno zapomněl, proč na svět přiletěl. Žilo sa jim dobře. Až raz ráno lesní ženka sa probudila a měla špatný deň. Pravila: „Čerte, mňa už nebovajú tooje kúzla a čary. Ešli mňa máš rád, udeľaj pro mňa něco svojimi rukami.“

Čert nebýl hlupý, ale deľat bez čarúch nic neuměl. Chodil s hlavou v dlaňách kolem hradu a naraz uviděl malý buček. Vyskubnul ho, u brány vydrabál jamku, buček dal do ní a zahrnul. Hned utekal za lesní ženku, aby jí podaruněk ukázal. Těj sa to líbilo. Už viděla, jak bude pod bukem sedávat.

Po jakéjsi době čertovi vrvalo v hlavě, jak je možné, že hdyž večer vypije pohár vína, kerý mu naleje lesní ženka, usne jak droeno. Raz večer vyměnil poháry a to neměl deľat. Lesní ženka vypila víno, keré sama naléla čertovi a v ten raz zaspala. Už nebýla lesní ženku, ale ukázala sa mu nechťa v pravěj podobě.

Před čertem ležala bosorka jak vyšitá. Chrápala, vlasý jak javornický křib, z huby jí trčel edem jeden zub a drápy měla také, že by sa s nimi dalo aj orať. Byla to pěkně stará bosorka. Už dávno zapomněla kúzla celé. Protože si nepamatovala, jak sa má proměnit na lesní ženku napořád, muselo jí stačit býť lesní ženku edem hdyž byla hore. Jak usnula, býl konec s kúzlem.

Abý ju čert neuviděl v pravěj podobě uspávala ho. Nepodařilo sa jí to. Čert, hdyž uviděl, že si vzal za ženu bosorku, obudil ju, vyhnal z hradu a ten rozbil tak, že skáli létalo po celých Karlovicích.

Na Bařince zbylo edem veliké bučisko. Hdo by chcel vědět, jak sa daří čertovi v pekle, stačí, hdyž vyjde o svatojánskéj půlnoci k buku a uslyší jak sa chudákoví čertovi celé peklo směje, že sa nechál obalamutit starú bosorku.

(Helena Mičkalová)

Na karlovských stránkách rostou mnohé další stromy, které by mohly staré příběhy vyprávět a o kterých se příběhy vyprávějí. Trvalo generace, než stromy narostly své úctyhodné velikosti. Zůstalo nám po předcích velké dědictví, dnes ale stromy z valašské krajiny postupně a nenápadně mizí. Umírají stářími nebo jsou káceny jako „nepotřebné a stínící“. A jen málokdo sází nové. Můžeme se tak časem dočkat toho, že krajina na Valašsku úplně změní svou krásnou a nezaměnitelnou tvář. Věřím, že se tak nestane.

Vojtěch Bajer

Program péče o krajinu 2003

Oproti roku 2002 došlo k výraznému navýšení finančních prostředků pro potřeby praktického zajištění ochrany přírody a krajiny na území Chráněné krajinné oblasti Beskydy. Správa CHKO Beskydy disponovala s celkovou částkou 8 077 044,- Kč. Podobně jako v minulých letech byly prostředky směřovány do tří okruhů činností - opatření v lesích, v zemědělsky využívané krajině a technická zařízení ochrany přírody.

V lesích byly podporovány především práce na zlepšení druhového složení lesních porostů, zaměřené hlavně na jedle bělokoré, javoru kleny a buku, jako rozhodujících dřevin jedlobukového a bukového vegetačního stupně. Jednalo se především o výsadby a podsadby těchto dřevin v lesích 1.zóny CHKO a některých člověkem negativně poznamenaných částech rezervací. Další práce byly směřovány na ochranu přirozeného zmlazení výše uvedených dřevin před okusem zvěří pomocí přenosných kovových klecí, oplocenek a repelentních nátěrů. Nejrozsáhlejší práce byly provedeny v NPR Mazák, NPR Radhošť, NPR Kněhyně, PR Smrk, PR Travný a v 1. zóně na Malchoru a Ratkově.

V PP Brodská ve Vsetínských vrších a na Makytě v Javornících byly nátěrem ošetřeny desítky tisíc kusů jedlového zmlazení. Byl prováděn sběr semen jedle, javoru a buku a byla zahájena likvidace nevhodně vysazených nepůvodních dřevin (především kosodřeviny) v PR Smrk. Údržba 3 památných stromů v Trojanovicích a Frenštátě pod Radhoštěm přispěla k prodloužení životnosti těchto stromů. Celkově byly v rámci 43 uzavřených smluv provedeny práce v hodnotě 1 900 622,- Kč. V souvislosti s přípravou vyhlášení nových, poměrně rozsáhlých, lesních rezervací v oblasti Smrku a Lysé hory, byla uvolněna částka 1 173 300,- Kč na zpracování podrobných plánů péče o toto území včetně odborných průzkumů.

Opatření v zemědělsky obhospodařované krajině zajišťovala praktickou ochranu a péči o nejčinnější území s výskytem chráněných druhů rostlin a živočichů. Těmi jsou především maloplošná chráněná území, 1.zóna CHKO a tzv. zájmové genofundové plochy. V tomto roce byla zvýšenou měrou podpořena údržba krajiny formou vypásání ovci. Vzhledem k odlišným nárokům společenstev pastvin oproti loukám je zde pastva nenahraditelná. A tak bylo možné minimálně na 16 lokalitách (Javorníček, Koncová, Losový, Radhošť, Čerňanská Kyčera, PP Uherská, Hajdovy paseky ad.) vidět větší či menší stáda ovci, jejichž majitelé zde pásli dle požadavků ochrany přírody.

Na několika lokalitách bylo, často po mnoha letech absence jakéhokoli obhospodařování, započato s jejich finančně náročnou údržbou, spojenou s výřezem náletových dřevin. Příkladem může být výřez dřevin a pastva na Čerňanské Kyčere v Javornících, posečení Velké Polany v NPR Mionší, výřez a pasení jalovcového pasinku Hajdovy paseky, výřez v navržené PR Losový ve Vsetínských vrších, zahájení obnovy pasinku Bánoviska ve Valašské Senici (paradoxně zarostlého a znehodnoceného „díky“ předchozímu konzervačnímu přístupu ochrany přírody s vyloučením obhospodařování), obnova polan v hřebenových partiích Benešek ve Vsetínských vrších, obnova lokality Bílý Kříž. V rámci 134 smluv (69 smluv iniciováno Správou CHKO a 65 smluv uzavřeno na základě žádostí) byly provedeny práce v hodnotě 3 891 790,- Kč. V této skupině smluv byly i práce na podporu nebo ochranu konkrétních živočišných a rostlinných druhů - přenos žab v době jarní migrace přes komunikace v Řece a Hutisku-Solanci, přemísťování škeblí při poklesu hladiny v přehradě Stanovnice, údržba

rezervací, čištění a zajištění Kněhýňské jeskyně. Nejvíce úsilí a prostředků bylo věnováno na opravu, doplnění a instalaci nových technických zařízení na Lysé hoře. Cílem zde bylo zlepšit ochranu dochovaných cenných lesních porostů a nových výsadeb, usměrnit pohyb turistů a zlepšit informovanost návštěvníků vrcholové části Lysé hory. Ve spolupráci s meteorology, Horskou službou a lesníky zde byl zbudován „informační bod“ nejen o přírodě nejvyšší hory Beskyd.

Věříme, že se nám podařilo převážnou část z 215 akcí nasměrovat do přírodní a krajinnářsky cenných oblastí a v rámci možností smysluplně využít přidělené prostředky pro uchování a zlepšení krásné beskydské krajiny a cenné přírody.

Milan Škrott

biotopu kriticky ohrožených druhů modráška černoskvrného a hořečku karpatského pastvou v Losovém a Hlubočku, sečení horské nivy na Portáši s bohatým výskytem silně ohroženého šafránu karpatského.

Částka 1 117 300,-Kč byla letos v rámci 21 smluv investována rovněž na údržbu, obnovu a vybudování nových technických zařízení v terénu pro potřeby ochrany přírody. Byla provedena úprava turistických chodníků procházejících přes NPR Radhošť a NPR Pulcín-Hradisko, doplněno označení hranic CHKO a několika

tabule umístěná na Lysé hoře

